

Bağımsızlık ve Demokrasi Mücadelesinde

halkevi

Halkevi
Genel Kurulu
17-18 Kasım tarihleri
arasında ankarada
toplanacak

SAYI : 10

HALKEVLERİ YAYIN ORGANI

EYLÜL 1979

İLERİ ZULMÜ YENELİM

- * Sıkıyönetim Brecht'i ve N. Hikmet'i yasakladı
- * Sıkıyönetim'in örgütümüzü hedef alan açıklamasına ilişkin tepkiler sürüyor
- * Sıkıyönetim, «yasak yayın» bulduklarını gerekçesiyle birçok Halkevi ve Halkodasını kapattı.
- * Aramalarda silah ve patlayıcı madde bulunduğunu ortaya çıkan, MHP ve ÜGD şubeleri halâ açık !

başyazı

GENERALİM !

Tankınız ne güçlü, generalim,
siler süpürür bir ormanı,
yüz insanı ezer geçer.
Ama bir kusurcuğu var;
ister bir sürücü.

Bombardıman uçanız ne güçlü, generalim,
fırtınadan tez gider, filden zorlu.
Ama bir kusurcuğu var :
Usta ister yapacak.

İnsan dediğin nice işler görür, generalim,
bilir uçmasını, öldürmesini, insan dediğin.
Ama bir kusurcuğu var :
Bilir düşünmesini de.

BERTOLT BRECHT

Ahmet Yıldız: «Sıkıyönetim'in baskıları dayanılmaz hale geldi»

19.1979 tarihinde yapılan Genel Yönetim Kurulunu basın toplantısıyla açan Genel Başkan Ahmet YILDIZ «Sıkıyönetimlerin bize dönük yüzünün hiçte gülmeyişi belirlemiştir ve Halkevi'ne yapılan baskıları sert bir dille kınamıştır. Halkevi'nin dış çevrelerden kaynaklanan güncel sorunları, örgütsel sorunları, ileriyeye dönük düşünceleri, tasarları ve öngörüler üzerinde duran Sn. YILDIZ Güvenlik görevlilerinin üyelerimizden daha sık şubelere girip çıktığını belirtmiş «Yasal eksikliklerini gidermek üzere, Sıkıyönetim Komutanlıklarına bolca Halkevi kimlik kartları göndermeyi düşünüyorum» demiştir.

Genel Başkanın açıklaması şöyledir :

1 — DIŞ ÇEVRELERDEN KAYNAKLANAN SORUNLARIMIZ

Halkevi'ni özellikle son yılda, tarihinin en güç dönemini yaşamakta, kim dost sandıklarını da gelecekte düşmanlarının yanında görmekten derin bir üzüntü duymaktadır.

Faşistlerin canavarca bombalamalarından sonra, Genel Merkez binasından da yoksun kalan örgütümüz,

işlevini son derece güç koşullar içinde sürdürmeye çalışırken, girilen sıkıyönetim döneminde, büsbütün çalışamaz hale gelmiştir. Sn. Başbakanın deyimi tersine sıkıyönetimlerin bize dönük yüzü hiçte gülmüyor, tersine bir yolunu bulup hesabımızı görme arzusu görülmüyor.

Gerçekten, başta Ankara olmak üzere, sıkıyönetimlerin Halkevi'ne yönelik tutumları, yasaları ve demokratik kuralları açıkça çiğneyen ön yargılı bir düşmanlık görünümündedir.

Hiç bir kanıt yokken ve hiç bir gerekçe de göstermeden, şubelerimiz kapalı iken basılmakta, kapıları kırılıp içeride bulunan her şey hatta Atatürk'ün fotoğrafları bile parçalanıp yerlere atılmakta mabuzlar dahi alınıp götürülmektedir.

Bugün, Ankara ve İstanbul şubelerimiz'in çoğu kapanmış ve kalanları da paydos etmek zorunda kalmışlardır.

Üyelerimizden daha sık şubelerimize girip çıkan güvenlik görevlilerinin dayanılmaz baskıları altında tutulan üyelerimizin Genel Merkeze başvuruları karşısın-

da, yaptığımız tüm girişimlerimiz sonuçsuz kalmaktadır. Yasal eksikliklerini gidermek üzere Sıkıyönetim Komutanlıklarına bolca Halkevi Kimlik kartlarını göndermeyi düşünüyorum.

Ankara'da üç Halkevimize (Ankara - Seyranbağları, Topraklık) bu hususta en son kaba örnekleri sergileme yerleri olmuştur.

İşleri Bakanlığının ve Sıkıyönetim Komutanlıklarının, cepheci yerleştirdikleri görevlilerle faşistlerin gammazmalarını, bizim kanıtlara dayanan başvurularımızı bir kenara itmek için yeter saydıkları görülmektedir. Cepheci gammazcılar onlar için devrimcilerden daha inandırıcı kimselerdir.

Kısacası, sıkıyönetim baskıları, dayanılmaz ölçülere varmıştır.

Karanlık-demokratik düşmanı faşist saldırganlar, kudurmuşcasına saklıları ile üyeleri boğazlanan şubelerimiz için uydurdukları yalan raporlar ve ihbarlar, devlet kuvvetlerinin düşmanca davranmalarını sağlayabilmektedir. Saptırma taktiklerine ve demagojilerine
(Devamı Arkada)

SEÇİM EKONOMİSİ

Senato üçte bir yenileme ve 5 ilde milletvekili seçimlerine yaklaşırken, parlamento içinde yaygın ve yaygın olmayan tüm burjuva partilerinde bir hazırlığa girişti. CHP ise ekonomik politikada görünüşte kazandığı başarıları sonuna kadar kullanarak, seçimlerden iktidarı yitirmeden çıkmaya uğraşmaktadır. Oysa açık bir şekilde milletvekiliyle önemli değişikliklere uğrar. Bu doğrultuda olguların içinde basını çıkan kesimin tercihi doğrultusunda belirlenmektedir. Ve bunun yöntemi milletvekili istifaları, transferleri vb. biçimlerde ortaya çıkar.

IMF (Uluslararası Para Fonu) ile varılan anlaşmadan sonra kabul edilen «stand-by» düzenlemesinin «Performans Kısıtlamaları» adlı raporda öngörülenlerle, son dönemdeki uygulamalar büyük bir paralellik taşıyor. Enflasyon yol açtığı öne sürülen KİT'lerin (Kamu İktisadi Teşebbüsleri) finansmanı kısıtlanıyor. Dış kredilerin devamının ön koşulu olarak konan bu madde, KİT'lerin yatırımları 95.8 milyar liradan 82.6'ya düşürülerek gerçekleştiriliyor. (% 14'lük bir düşüş). IMF'nin Niyet Mektubunda belirttiği kredi limitleri, şu anda verilen kredilerin miktarını belirleyen en önemli etken. Çünkü Kasım ayında IMF'ye verilecek raporun onay görmesi ikinci kredi diliminin gelmesi önemli etken. Çünkü Kasım ayında IMF'ye verilecek raporun onay görmesi ikinci kredi diliminin gelmesi önemli etken. Çünkü Kasım ayında IMF'ye verilecek raporun onay görmesi ikinci kredi diliminin gelmesi önemli etken. Çünkü Kasım ayında IMF'ye verilecek raporun onay görmesi ikinci kredi diliminin gelmesi önemli etken.

IMF raporunda Türkiye'ye öngörülen bir diğer ekonomik önlem de, Türkiye ile başka ticaret ortaklarının enflasyon huzurlarına göre gerekli kur ayarlamalarını yapması. Bunun yanında Türkiye'nin bu krediyi almaması karşılığında ithalattı krediyi veren ülkeden yapması öngörülmekte, IMF önerilerine uygun olarak piyasadaki para hacminin kısılması tekelci sermayenin bazı kesimlerine (özellikle ticaret ve finans) tepkiyle karşılanmıştır.

Birinci kredi dilimi karşılığında 91.55 milyon dolarlık IMF kredisi kullanılırken, bu yıl içinde 51.85 milyon dolarlık geri ödeme yapılmıştır. Bu miktar 1975 yılında IMF'den sağlanan Petrol Kolaylığı Finansmanına ilişkindir. Öte yandan BIS'tan (Uluslararası Ödemeler Bankası) bu yıl toplam 90 milyon dolarlık kredi sağlanırken 15 milyon dolarlık geri ödeme gerçekleştirilmiştir. Bu yılbaşından beri Merkez Bankası Hesaplarına toplam 379.5 milyon dolar dış kredi geçirilmiştir. IMF ve BIS'ten başka, 75.5 milyon dolarlık banker kredisi, Dünya bankası, İDA ve Avrupa Yatırım Bankası'ndan toplam 36.65 milyon dolar, İslam Kalkınma Bankası'ndan 13 milyon dolar, Avrupa Konseyi İskan Fonu kredisi 12.36 milyon dolar ve 3.07 milyon dolarlık Konsorsiyum kredisi kullanılmıştır.

Görüldüğü gibi, CHP hükümetinin eskiden kesin olarak karşı çıktığı «Uluslararası emperyalist öğütleri» kurulan ilişkiler «enkaz» için bol miktarda kredi sağlamıştır. Ancak bunun karşılığında verilen büyük ödünler ve perçinlenen bağımlılık zincirleri yakın bir gelecekte bugünkü politikamızın yanlışlığını ortaya çıkaracaktır. Aslında hükümet ihracat ve işçi dövizlerini artırmayı ve ödemeler dengesi açığını 123 milyon dolara indirmeyi başarmıştır. Ancak bunların gerçekten «başarı» olup olmadığının ölçütü bu yapımların kimin yararına olduğuna bakmayı gerektirir.

Ödemeler dengesinin ulaştığı bu yeni düzey döviz transferlerinin başlamasını sağlamıştır. Ancak 195 milyon doların sadece 10 milyon dolarının özel kesime verilmesi hoşnutsuzluk yaratmıştır. Özel kesim sözcüleri TUSİAD Başkanı Eerker ve TISK Başkanı Narin transferlerin başlamasını sevinçle karşılamakla birlikte özel kesime ayrılan payı az bulmakta ve hükümetin KİT politikasını eleştirmektedirler. Tüm bu gelişmeler şöyle değerlendirilebilir, tekelci sermaye hükümetin kredi bulmak, borç ertelemek, döviz sağlamak, ihracatı teşvik etmek gibi konulardaki başarılarını onaylıyorlar. Ancak sağlanan bu kaynakların ülke içindeki dağılımında anlaşmazlığa düşüyorlar. Kamu kesimine açılan kredilerin alabildiğine kısılması, özel kesime daha çok kredi verilmesini diliyorlar. KİT'lerin zararlarının finansmanının ise cari harcamaların, özellikle ücretlerin kısılmasıyla karşılanması istiyorlar. Kısacası, tekelci sermaye kâr katabilmek için varolan kaynakların tümüyle kendî hizmetine sunulmasını düşlerken, KİT'lerin yatırımlarının kısılması ve ücretlerin döndürülmesini çare olarak görüyor.

Öte yandan Ağustos ayında gündeme gelen Bankalar Yasası değişikliği, banka sahipliğinin yaygınlaştırılması ile sermayenin belli ellerde toplanmasını önlemek üzere yapılmıştır. Kanun gücündeki kararname

ile yapılan düzenlemeler banka kredileri üzerinde kamu denetiminin daha etkin duruma getirilmesini amaçlamaktadır.

Bu arada 29 Ağustos'ta 264 yabancı bankayla imzalanan birikmiş DÇM (döviz çevrilebilir mevduat) borçlarının 7 yıllık bir ödeme planına bağlanması anlaşması ile 407 milyon dolarlık «taze paras» anlaşması da yürürlüğe girmiştir. Birikmiş 2.2 milyar dolarlık DÇM borcu 3 yılı ödemesiz, 7 yıllık bir süre ile programa bırakılarak, Türkiye ertelenen borçlar için yıllık, İngiltere Bankalarası Faiz Oranı (LIBOR) üzerine 1.75 oranında faiz ödeyecektir.

Seçimlerin iyice yaklaştığı günlerde CHP'nin oyları açısından çok fazla önemli olan iki konudan biri taban fiyatlarının saptanması, diğeri ise işçi ücretleri gibi hazinenin geniş ölçüde kaynak ayırdığı olgulardır. Bu konularda karar vermenin güçleşmesinin nedeni, IMF'nin Merkez Bankası kredilerine ve hazine harcamalarına getirdiği kısıtlamalardır. Sonuçta yine de pamuk, üzüm, incir, fındık gibi ürünlerin fiyatları, bazılarında yüzde yüze varan artışlarla ilan edildi. Böyle bir kararın en açık nedeni «seçim ekonomisi» ne uygun olarak bu kesimlerin sempatisini toplamaktır.

CHP'nin oy beklediği tarım kesimine ilişkin böyle bir çözüm bulunurken, işçi kesimine yönelik politika da bir açmazla karşı karşıya kalmıştır. Çünkü, işçi ücretlerindeki artışlar KİT ürünlerine zammı gerektirecek, enflasyonla birlikte devalüasyonun anlamını yitirmesine yol açacaktır. Hükümetin kamu kesiminde çalışanların ücretleri konusunda görüşme yaptığı Türk-İş'de bu konuda, birtakım politik hesaplardan dolayı, kararlı görünmüyor. Bu arada geçen yıl imzalanan «Toplumsal Anlaşmanın» bu yıl Türk-İş tarafından geçersizleştirildiği açıkça görünüyor.

Türkiye'nin önemli bir köşe başı olan 14 Ekim seçimleri burjuva parlamentarizminin gerçek yüzünün emekçi kitleler ösünde bir kez daha açılması gerektiren bir dönem olacaktır. Oy verecekleri zaman hatırlanan emekçiler, bir taraftan uluslararası emperyalist öğütlerin alabildiğine güdümlü altına giren, diğer taraftan halka hoş görünebilmek için kısa dönemli politikalara girilen CHP hükümetine ve tüm diğer burjuva partilerine gereken dersi verecektir.

MEHMET KARADUMAN

1954

Ulu Halkevi üyesi yurtsever arkadaşımız Mehmet KARADUMAN 20 Ağustos 1979'da faşistler tarafından işkence edilerek katledildi. Köygeçiz Dalaman Seka Kağıt Fabrikamızda işçi olarak çalışan, Seka işçilerinin sendikası örgütlenmesinde aktif olarak yer alan üyemizin gınsız mücadelemize ışık tutacaktır.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na, Ahmet Yıldız'ın TRT'de verilmeyen yanıtı :

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın örgütümüzü hedefleyen açıklamaları ilişkin, Genel Başkan Ahmet YILDIZ'ın T.R.T. de verilmeyen açıklaması :

Yeter bir inceleme yapılmadan, bir takım abartmaların ve gammazlamaların da etkisinde kalınarak ve yasal kurullarla derneklerin demokrasideki statülerine uymadığı kanısında olduğumuz suçlayıcı açıklamalar karşısında, aşağıdaki yanıtı niteliğindeki açıklamayı zorunlu gördük.

1. Türk Silahlı Kuvvetlerine karşı geleneksel tutumları bilinen ve 27 Mayıs'tan beri alma tutkusu içinde çırpınanlara gerekçe vermeden, Sıkıyönetimlerin ağır sorumluluklarını da gözönünde tutarak, suçlu ya da suçluysa savunma değil, keşif suç üretme eğilimi karşısında tavır almamızı savsaklanamaz yasal, Anayasal ve örgütsel bir görev saydığımızı bir kez daha yinelemek isteriz.

2. Yasal gerekleri uygun aramaları saygı gösteririz. Fakat hiç bir haber vermeden ya da kamusal olarak belirtiler yokken şubelerimizin kapılarını kırıp içeriye girecek Atatürk'ün fotoğraflarını bile parçalayıp yerlere atmanın Sıkıyönetim yasaasının gereği olmadığı kamsındayız.

3. Halkevlerinin tüzüğüne göre maddesinin öngözüldüğü siyasi nitelikteki görevler (sözcüğü gerçek anlamıyla olarak) yapması ve Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca, düşünce ve kanılarını açıklaması ve yayması yasaklanamaz.

Yargıtaya kesinleşmiş karara ve Türkiye Barolar Birliğinin kongresinde benimsenen ortak görüşe göre, partilerin iktidarı yarışmasına katılma dışındaki eylemler yasaklanamaz.

Her toplumsal sorunun siyasi bir yönü olduğu da bilinen bir gerçektir.

«Atatürk devrimlerini, Anayasanın ulusal layık, sosyal hukuk devleti ilkelerini, Cumhuriyetin niteliklerini halka anlatma ve benimsetmesinin siyasi olmadığı söylenemez herhalde.

4. Sıkıyönetim, mahkemesince alınan ve Askeri Yargıtaya da onaylanan karara göre, yasadışı bulundurmama suç sayılmayacağı düşünüldüğüne, bu konuda örgütimize yinelenen suçlama, yargı erkini aşan bir yetkiye dayanabilir ancak.

Buna karşın yasadışı bulundurmama ve yasa dışı eylemlerde bulunmama yönünden çok duyarlı davranmaktayız. Bu duyarlılığımıza uymayan şubelerimize karşı kapatmaya değer ağır yaptırımlar uygulamaktayız.

5. Şubelerimizin çevrede övgü ile karşılanan kimi karşılıksız kooperatifçilik halka tüp gaz dağıtmaya aracı olma uğraşlarını böylesine ağır biçimde suçlamaya da çok yadırgadık.

Gönüllü hizmetin suçlanması değil övünmesi gerektirir.

6. Halkevleri, Atatürk'ün temel üzerinde ve O'nun çağdaş yorumu doğrultusunda (akla dayanan, bilimin öncülüğünde, sürekli devrimsel değişimle, sınıfsız, ayrıcılıksız, emeğin esas halkın iktidar olacağı bir toplumun oluşturma) işlevini sürdürme üzere bir özen gösterir. Asıl Atatürkçülükte böyle bir davranış gerektirir.

Kim bireysel yanlışlar şubelerimiz ya da örgütümüzden suçlamaya gerekçesi yapılmamalıdır.

Halkevleri Atatürkçülüğünden sapmama kararlılığı içinde halka gönüllü hizmet sunmaktan onur duyar.

7. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan, Halkevlerini suçlu sayan açıklamasının ve bir çok şubelerimiz kapatma gerekçelerini gereklerini yapmak üzere bir kez daha ve yazılı olarak istemektediriz.

Bu açıklamamızın, yasal yanıt hakkımızda uygun olarak, TRT den de yayınlanması ve tüm yetkili ve görevlilerle arzu ettiğimiz biçimde uygar bir diyalogun sürdürülmesine yardımcı olması en içten dileğimizdir.

Ahmet YILDIZ
Halkevleri Genel Başkanı

Halkevi/Eylül 1979/3

BÜYÜK İNSANLIK

Büyük insanlık gemide güverte yolcusu
tirende üçüncü mevki
şösedeyen
büyük insanlık.

Büyük insanlık sekizinde işe gider
yirmisinde evlenir
büyük insanlık.

Ekmek büyük insanlıktan başka herkese yeter
pirinç de öyle
Şeker de öyle
kumaş da öyle
kitap da öyle
büyük insanlıktan başka herkese yeter.

Büyük insanlığın toprağında gölge yok
sokağında fener
penceresinde cam
ama umudu var büyük insanlığın
umutsuz yaşanmıyor.

Nazım HİKMET
(Tüm Eserler, Cilt: 7)

DESEN : ONUR UTKU

DİSK Genel Başkanvekili Kemal Nebioğlu'nun Halkevlerine İlişkin Açıklaması

DİSK Genel Başkanvekili Kemal Nebioğlu Ankara'da bazı Halkevi Şubelerinin arınması ve kapatılması üzerine aşağıdaki açıklamayı yapmıştır. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının, Halkevlerinin bazı şubelerinin gerekçe göstermeksizin arayarak, tüzüklerine aykırı davranışlar içinde buldukları gerekçesiyle kapatması, ülkemizdeki toplumsal muhalefetçi sindirmeye yönelik çabaların yeni bir ürünü olarak değerlendirilmelidir.

Demokratik hak ve özgürlükleri genişletme vaadinde iktidara gelen CHP'nin, bu hak ve özgürlükleri genişletmeye değil bizzat kısıtlamaya yönelik girişimleri, ağırlıkta bulunduğu bu hükümetin kimlere hizmet ettiği açıklamaktadır. CHP'nin tek parti olduğu dönemde bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine güç katması amacıyla kendi eliyle kurduğu ve geliştirdiği bu kültür yuvalarının, yıllar sonra yine kendi iktidarı döneminde kapatılması, bu mücadelede kimlerin geride kaldığını, kimlerin ise işçi sınıfı ve emekçi halkın mücadelesine omuz verdiğini açıkça sergilemektedir.

Askeri Yargıtay bile «Yasak yayın bulundurmamak suç değildir.» kararı vermişken, geçmiş sıkıyönetim ve MC dönemlerinde dahi kapatılmayan halkın evlerinin kapısına bu gerekçe ile kilit vurulmasından sorumlu olan CHP ağırlıklı iktidar unutmamalıdır ki, sessiz tavır ile ancak yürütme gücünün kimin tarafından kullanıldığı üzerindeki kuşkuları yoğunlaştırmaktadır. Bu uygulamayla, CHP'nin sıkıyönetimi ilan gerekçesi bir kez daha çelişmiş, DİSK'in sıkıyönetim ilanına karşı çıkarken savdukları ise bir kez daha doğrulanmıştır. Dolayısıyla bu uygulamadan, toplum üzerindeki en ağır sorumlusu Başbakan ve onun hükümetidir.

Emperyalist kapitalist sistem içinde bulunan ülkemizde toplumun gelişen dinamiğinin göstergeleri olan demokratik kitle örgütlerinin susturulması, işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin emperyalizm, faşizm ve sövenizme karşı yükselttiği bayrağın dalgalanmasını engellemeye yetmeyecektir.

DİSK, sıkıyönetimin kaldırılması, Halkevlerinin ve kapatılan tüm demokratik kitle örgütlerinin açılması talebini yineleyen, sıkıyönetimin «gülyüzlü» olamayacağını yetkililere bir kez daha duyurmayı görev bilmektedir.

TMMOB'nin Ekonomik-Demokratik hak ve özgürlük savaşımı, bizim savaşımızın ayrılmaz parçasıdır.!

Halkevleri Genel Başkanı Ahmet YILDIZ, Merkez Yürütme Kurulu Adına bir açıklama yaparak, Türkiye Mühendis Mimar Odaları Birliğinin 1 Günlük İşi Bırakma Eylemini Desteklediklerini açıkladı :

Ahmet YILDIZ'ın açıklaması şöyle :

«Burjuvazinin hizmetinde olma yerine, kamu görevlisi olarak halkın hizmetinde olmayı yeğ tutmuş teknik elemanlarımızın yayındayız.

Teknik eleman sıkıntısı çektiği dönemde yurtsever, özverili teknik elemanlarımızın insanca yaşamalarına olanak tanıyacak her türlü koşulu kısıtlayarak devlet aygıtından itilmek istenmesi onaylanamaz.»

Burjuvazinin hatırı için ya da onun isteğini yerine getirebilmiş olmak için, kamu görevlisi teknik elemanlarımızın çok zor yaşam koşullarına bırakıldığını belirten YILDIZ, açıklamasını şöyle tamamladı.

«Türkiye Mühendis Mimar Odaları'nın 1 günlük işi bırakma eylemini desteklememizin iki anlamı var. Birincisi, TMMOB'nin hizmet alanı ile Halkevlerinin hizmet alanı çalışmaktadır. İkincisi TMMOB'nin üyelerinin bir çoğu, aynı zamanda Halkevlerimizde üyesidir. Bu nedenle TMMOB'nin her türlü ekonomik-demokratik hak ve özgürlük savaşımı, bizim savaşımızın ayrılmaz bir parçası olarak görmemiz ve onun verdiğimiz demokratik eylemin yanında olmamız, Halkevleri için kaçınılmaz olmuştur.»

POLİS KOLEJİ ÖĞRENCİLERİ BASKI ALTINDA

Polis Koleji öğrencilerinin sivil elbiselerinin geçtiğimiz günlerde okul bahçesinde yapılması üzerine basında çıkan çeşitli yorumlara ilişkin bir açıklama yapan Koleji yöneticileri, yakılan giysilerin temizlenemeyecek kadar eskidiğini ve yıprandığını bu yüzden topu halde yakılma yoluna gidildiğini söylemişlerdir. Ancak Polis Koleji öğrencileri, çeşitli gazetelere de yansıyan görüşlerinde, elbiselerinin yakılma olayının kendilerine yönelik bir sindirme hareketinin bir parçası olduğunu öne sürmüşlerdir. Tüm sivil giysilerinin ellerinden alındığını, bu yüzden giysisiz kaldıklarını söyleyen Polis Koleji öğrencileri, okuldaki baskıların yanı sıra çok güç yaşam koşulları altında eğitim yaptıklarını açıklamışlar, örnek olarak da suların akmasını ve yemeklerin sağlık kurallarına aykırı yöntemlerle çıkartılması göstermişlerdir.

**Gazetemizi
Çevremize
Okutalım !**

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayınlanır

SAHİBİ: HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Özkan YILDIRIM

FIYATI: 500 Krş.

YAZIŞMA ADRESİ : İnkilap Mah. Fırat Sokak No: 4
(Ankara Valsiği arkası) Ulus-ANK.
Tel: 24 37 11 - 10 60 79

BASILDIĞI YER: HALKEVLERİ Basımevi/Tel: 17 65 53

KAMUOYUNA DUYURU :

ODTÜ yıllardır emperyalizme ve faşizme karşı sürdürdüğü mücadelesiyle geniş halk yığınlarının derin sevgi ve sempatisini, emperyalizmin her soydan, uşağı halk düşmanı, faşist güçlerin ise nefretini kazanmıştır. Her zaman faşist güçlerin saldırılarına hedef olan ODTÜ, skiyönetimin ilanından sonra yoğun baskılara maruz kalmıştır. Binlerce askerî katıldığı aramalar yapılmış, sınıflar basılmış, yüzlerce öğrenci gözaltına alınmış, ÖTK Yürütme Kurulu üyeleri tutuklanmıştır. Bütün bu baskılara rağmen ODTÜ mücadelesi tüm demokrat kamuoyuna mal olmuş, skiyönetimin saldırıları o dönemde piskürtülmüştü.

Yeni dönemin başlangıcıyla birlikte ODTÜ tüm gerici, faşist güçlerin hedefi haline getirildi ve yoğun baskılara maruz kaldı. Yeni dönemin başlangıcından itibaren ODTÜ de gelişen olaylar şöyledir

8 AGUSTOS, ÇARŞAMBA : Askerî bir bandonun katıldığı açılış töreninde İstiklal Marşı söylenirken, ÖTK'nün tüm uyarılarına rağmen bazı öğrenciler ayağa kalkmayarak İstiklal Marşını protesto etti.

10 AGUSTOS, CUMA : ÖTK tarafından basına dağıtılan bildiride küçük bir grup öğrenci tarafından yapılan protesto hareketinin tasvip edilemeyeceği, ancak bu olayın tüm ODTÜ'yu karalamak ve baskıları meşrulaştırmak üzere kullanılacağı açıklandı.

11 AGUSTOS, CUMARTESİ : Bölüm aralarını ve Pastaneyi basan jandarma daha sonra yurtları da basmaya yeltenmiş ve, öğrencilerin tepkisi üzerine geri çekilmiştir. Aramalar sırasında iki kişi tutuklanmış, dört kişi de gözaltına alınmıştır.

15 AGUSTOS, PAZARTESİ : Rektörlük ve Dekanlar kurulunca düzenlenen «İstiklal Marşı ve Cumhuriyet Saygı» yürüyüşü yapıldı ve yürüyüşe 600 öğrenci üyesi katıldı. Bu yürüyüşün gerici güçlerin işine yaradığını, kendilerini aklayan öğretim üyelerinin öğrencileri tüm baskılara karşı hedef gösterdiğini açıklayan ÖTK, doğru tavır gerektiren yazarlarından etkilenecek değil, baskılara teşhir etmek olduğuna vurgulamıştır. ÖTK'nin bu görüşleri ışığında tüm ODTÜ öğrencileri yürüyüş sırasında, provakasyona açık bir ortam olması nedeniyle bölmülerden dışarı çıkmadılar. Bütün bu gelişmelerden hala aklanmamış bir grup, ÖTK'nin kararına rağmen, yürüyüşü protesto etmek amacıyla çeşitli korsan eylemlere girişti.

15 AGUSTOS, ÇARŞAMBA : Terlema gazetesinde «ODTÜ de Devlet Yoku» başlıklı yazıda birçok gerçek dışı iddialarla özellikle ÖTK ve faaliyetleri hedef gösteriliyordu.

20 AGUSTOS, PAZARTESİ : Saat 11.00 civarında ODTÜ'yu saran 10.000 kadar jandarma tüm bölmeleri basarak arama yaptı. Öğrenciler toplu bir şekilde aramanın bitmesini bekletiler.

23 AGUSTOS, PERSEMBAE : İstiklal Marşını protesto eden gruplar özleştirilerek, hatalarını kabul ettiler.

26 AGUSTOS, PAZAR : Genel Kurmay Başkanı Keleş Evrenin tüm gerici faşist güçler tarafından alkışlanan, tüm devrimcileri ve özellikle ODTÜ öğrencilerini hedef alan tehditler savuran demeci TRT de yayınlandı.

27 AGUSTOS, PAZARTESİ : Bir öğrenciyi aramak bahanesiyle üniversite çevresini ve hazırlık okulumu saran 8.000 e yakın jandarma öğrencilere dipçikle saldırdı. Can güvenliklerini sağlamak üzere Hazırlık Okuluna giren 448 öğrenciyi göz altına aldı.

28 AGUSTOS, SAL : 22 Aydr düzenli eğitimi sürdüren tek yüksek eğitim kurumu olan ODTÜ de çptimin skiyönetimin saldırıları tarafından engellendiğinin ileri süren ÖTK, böyle gittiği takdirde ODTÜ'nün bir eğitim kurumundan çok bir askerî kışlaya dönüşeceğini belirterek uyarı boykotuna başladı.

29 AGUSTOS, ÇARŞAMBA : Uyarı Boykotu sürdürüldü.

31 AGUSTOS, CUMA : Öğrenciler düzenli bir şekilde derslere girmeye başladılar. Ancak bazı faşist jandarma er ve çavuşlarının öğrencileri kışkırtarak öğretim çabaladıkları, faşist marşlar söyledikleri, öğrencilere satışıkları görüldü. Nitekim akşam üzeri İdaresi Fakültesinde 7-8 jandarmasının gerekçesiz olarak bir öğrenciyi tartaklamaları üzerine öğretim üyeleri duruma müdahale ederek öğrenciyi jandarmadan elinden aldılar.

3 EYLÜL, PAZARTESİ : Skiyönetim Komutanı bir basın bildirisini yayımlayarak kendi yorumunu ODTÜ de gelişen olayları aktardı. Özellikle 12.000

Kemal SEVİNC

«ANARŞİK» : GÜÇLÜ BİR YAZARIN KALEMİNDEN ÇAĞIN ÖYKÜSÜ

«İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz.» Bir dönemde toplumda benimsenilmeye çalışılan (kuşkusuz, bunun karşısında, ilerici, demokrat sayılabilecek bir muhalefet de vardı, ama bundan bir güç olarak söz etmek yanlış kanıma), uslarda yer etmesi sağlanmak istenen bir ideolojiydi bu. Niye böyleydi? Yanıtlanması başlı başına ayrı bir konu olabilecek, sayfalar doldurabilecek bir soru bu. Biz, ayrıntılı biçimde buna giremeyeceğiz, ancak şu kadarını söylemekle yetinelim: Türkiye'ye özgü bir durum değil bu. Her devrim sonrasında, yeni toplumsal yapıya geçildiğinde, toplumsal bir bütünlük sağlanmak istenir. Bunun için de iki yol var: Birincisinde nesnel yapı perdelenebilir, gösterilmeye çalışılır, yapay da olsa bir bütünlük sağlanmak istenir. Ancak başyana ulaşılamaz. Bir süre bu yapay bütünlük (ki, ideolojiyle sağlanır) nesnel yapıyı perdelese bile, yaşam yüzünü eninde sonunda gösterir ve alttan alta yüzü görünümdeki sınıfsal çatışma gün yüzüne çıkar. Değildiği gibi, sağlıklı, ama sağlıklı olduğu kadar da doğal bir yoldur bu. Oysa doğalla doğru aynı şey değil. İkincisi, daha farklı bir toplumsal yapı içerisinde uygulanan, yöntemliye amacına varılabilecek bir yol. Nesnel gerçeği perdelemek değil, tam tersi, onu göstermek, onun üstüne üstüne giderek, onu yaratan nedenleri ortadan kaldırarak toplumsal birliktelik ve bütünlüğü sağlamak. Aynı toplumun bireyleri arasındaki sınıfsal farklılığı ortadan kaldırmak...

«İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz.» Bu savsöz belki bir zamana kadar perde olabildiği gözle, insanın yaratıcılığını köreltilti, usları domuklaştırdı. Ama sınıfsızlık savı sınıfı bile bazı politikacılarla kitlelere «empose» edilmesine çalışılmasına karşın, 1979'un Türkiye'sinde toplumun büyük bölümünde yitilip atılmış bir perdeden başka bir şey değildir o artık.

Hop söylenmiştir, ama zorunluluk karşısında bir kez de biz yineleyelim: Denilir ki, «Sanatçı çağının tanığıdır.» Arkasından kimilerine, «Sanatçı gelecek çağın mustulayıcısı, yaşanan çağın değiştiricisidir» diye de eklenir. Toplumun bireylerini yaşanan gerçekleri bile uslarındaki koşullandırılmışlıkla göremedikleri bir devrede, «tanıklığın büyük bir işlev yerine getirdiği yadsınmaz. Burada Köy Enstitüsü yazarlara gelmek istiyorum. Köy Enstitüsü yazarlar, o ana değin el atılmamış (kente neresinden, nasıl el atıldı o da başka bir konu) bir toprağı sokular yazınımıza, o toprakta kilerin yaşamına... «Orda bir köy var uzakta.» Evet, bir köy vardı, uzaktaydı, gidilmemişti. «O köy bizim köyümüzüzdü.» Öyle, bizim köyümüzüzdü. Ama gerçekten «Bizim Köy» denilip sahip çaldığında fir-

ODTÜ öğrencisinin oylarıyla seçilen ve üniversitenin tüm kurullarına katılan, üniversitenin yasal bir organı olan ÖTK ve Öğrenci Temsilcilerinden sık sık «kendilerinin temsilci ilan eden bazı kişiler» diye bahsetmesi dikkat çekti.

4 EYLÜL, SALI : Tüm Öğrenci Temsilcileri hakkında bağış toplandıktan gerçekçiyle soruşturma açıldığı öğrenildi.

5 EYLÜL, ÇARŞAMBA : ÖTK ve ODTÜ Öğrenci Aileleri Derneği tarafından rektöre iki ayrı nota verildi. Her iki noktada da ODTÜ'ye yönelik tüm gerici ve gerçek dışı saldırılara karşı tavırsız kalan Rektör Mehmet Kıcımının Üniversitenin en üst yöneticisi olarak görevini yapması ve varolan yönetim boşluğunu doldurması istendi.

Görüldüğü gibi yeni dönemin başlangıcından itibaren ODTÜ de olaylar sıratı bir tırmanma göstermiştir. «İstiklal Marşı» olayı ÖTK'nin tüm açıklıklarına rağmen bütün ODTÜ öğrencilerine maledilmeyle çalınmış ve ODTÜ öğrencileri üzerindeki baskılar meşrulaştırılmak istenmiştir. Nitekim daha sonra gelişen olaylar bunu doğrulamış, ODTÜ'ye yoğun baskılara maruz kalmıştır. Şu an tüm oylarla ve saldırılar karşısında tüm ODTÜ öğrencileri, İşçileri, öğrenci üyeleri kenetlenmiş durumdadır. Tüm demokratlara, ilericilere, devrimcilere düşen görev ise ODTÜ'nün mücadelesine onuz vermekti. Bu doğrultuda en geniş kamuoyu duyarlı hale getirilmeli, bundan sonra ODTÜ'ye yönelik saldırılarda skiyönetim karşısında geniş demokrat, ilerici kamuoyunu bulmalıdır.

ORTADOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİ TEMSİLCİLERİ KONSEYİ
(ODTÜ-ÖTK)

tinalar kopartıldı. Çünkü güzel şeyler söylenmişti, kentte, bulvarlardan «arası» için. Eysiz, soğuk pınarları vardı. Takıyılı, çeşmeye giden, güzellecek, sağlıklı köylü kızları vardı. Böyle söyleniyordu kitaplarda. Ama bir kitaba tezeğin sokulması, mağazalardaki yazmanın anlatılması, tuzu kuru bayların hiç etmedikleri bir işi onlara yaptırıldı. Meclis kürsülerinde bir yazın-sal (edebi) yapıttağ «bahsolundu»...

Sözü uzatmayalım, bir-iki çizgiyi vererek belirtmeye çalışılan tablo, salt gözleme dayanıp bir gerçekçilik de olsa Köy Enstitüsü (ve aynı koşuttaki) yazarların işlevi büyük olmuştur.

Ama hiçbir şey durmuş değil. Her şey değişiyor, gelişiyor. Kuşkusuz toplumsal yapı da, toplumu oluşturan bireyler de bu değişim içinde. Çağdaş insan; gören, yorumlayan, eleştiren ve değiştirmeye çalışan insandır. Toplumda bu tanımlamaya uygun bireyler çoğaldı, görme, düşünme; görülen, üzerinde düşünülme yapıyı değiştirmeye yönelik eylemlere dönuştü. Devam edecek, böylesi bir aşamada yazının (edebiyatın) işlevinin de değişmesinin doğal olacağı (ama bu, yazın toplumu geride izler mantığına götürmemeli.) söyleriz. Artık yazın betimleyici çizgide kalmamalı, değişmeyi ve insanı ilişkilere dayalı, estetikçi bir toplumun kurulabileceğini (toplumcu gerçekçi yazının işlevi) duymalıdır.

Toplumcu gerçekçilikten (soyalist gerçekçilikten) önce «eleştirel gerçekçilik» vardı. Daha öncede «gerçekçilik» Toplumcu gerçekçi bir yazınsal yapıta gerçekçilikten de, eleştirel gerçekçilikten de izler bulunabilir. Toplumcu gerçekçilik olanı yadsınmaz, onları iletir, yeni boyutlar kazandırır, yeni bir bakış vardır artık. Yazında olması beklenen bu değişim, toplumsal yapıdaki değişimle bir koşutluğu sağlamış olacaktı en azından. Öyle midir ama?

1979'un insanları 1950'lerinkine göre oldukça değişmiş. Böyle olunca, 1950'lerdeki yapısını aşamayan adını andığımız kuşak yazarlarının birçoğu, gerçekte öncüler olmaları gerekirken toplumun gerisine düşümler. Kendilerini yineleyemediler, kendilerinin yarına bırakacak noktayı kavrayamadılar. Bu aşamada farkı tiplerini ortaya çıkıtmış olduk: Kimileri ne iseler onu yazmaya devam ettiler, böylece de kendi kendilerini yok ettiler. Kimileri çağı duymadın, çağda uyarılma ya kalktılar kendilerini. Sonuç bir yapaylık oldu, «iki arada bir derede» kaldılar.

Genç yazarlarımızın birçoğunda ise öz olarak toplumcu gerçekçilik önde. Ama, yine bunların işlevi birçoğu, sanat yaptığını iyi, yararlı klan üyeleri (örneğin, bir estetik düzeyi yokluğu) dılamış durumdur. Bu da kuru, yavan türlerini doğrudan sonuçta ve toplumcu gerçekçi sanatın en önemli ikisi «sanata yarar açınsından bakmas» gerçekleştirmemiş oldu.

Kuşkusuz bunları söylemekle ortada duran iyi ürünlerin varlıklarını yadsınıyorum. Genç kuşakta da, belli bir yaş çizgisinin üstündeki yazarların içinde de «usta» olanlar var tabii ki.

Bir gazete yazısına böyle bir giriş uzun belki. Ama bu bir konumu daha iyi saptamak için yapıldı, yapılmaya çalışılacak bir değerlendirimin çerçevesini daha iyi çizmek için... Bu yazıda Dursun Akçam'ın son kitabı «Kafkas Kızı»nda (1) «Anarşik» adlı öyküyü ele almaya çalışacağız.

Dursun Akçam, Köy Enstitüleri deneyinin toplumumuza kazandırdığı bir yazar. Akçam, diğer Köy Enstitüsü sanatçıları aynı konumda, fakat aynı bir dala, röportajla başladı işe. Daha sonra ise, röportajı da bir yana bırakmadan öyküye döndü. Maral, Otis Ekmeçi, Köyden İndim Şehire ve son olarak Kafkas Kızı'nda gerek öz gerekse biçim açısından gelişen, gitgide düzeyini arttıran bir yazarlık çizgisi izledi. Tek romanı Kanlıdere'nin Kurtları için ise, burada, bir-iki satırla geçitirilecek bir yapıt olmadığının belirteceğimi (kanımca, Kanlıdere'nin Kurtları, Dursun Akçam'ın (yazarlığında yeni bir dönemi vurguladığı gibi son üç-dört yılın da en iyi romanı.)

Dursun Akçam, ödediği arayışlarla kendi kuşak sanatçılarından giderek ayrıştığı gibi genç yazarlarımızda, (yukarıda değinilen), düşünün yavaşlaja, kuruluğa da girmedi. Burada katıldığımız bir saptamayı aktaracağım: «Bana göre Dursun Akçam, Köy Enstitüsü yazarı kuşak içinde sürekli arayışı, kendinin yenileyip aşabilmesi ve nesnel gerçekçi bakışındaki sanatçı tavırıyla özel yerli olan yazarların başında gelmektedir.» (2)

«Anarşik» öyküsündeki olayın 12 Mart döneminde geçtiğini söyleyebiliriz, 12 Mart'ın öne çıkan özellikleri gösteren dile bakarız. Ancak bu, salt 12 Mart'a özgü bir olay değil. Sömürü düzenini sürdürülebilmek için her yerde uygulanabilecek, uygulanan bir baskı, hakta devrimci önderlerin yok etmek için çıkarılan bir sav anlatıyor. «Kayıptı, iki aydır uğramamış eve. Ev de-

ka öğrencilerini yalan öğretmek için mi? Gerçekte yalancık, eğitim sisteminin yapısında, bu düzenin temelinde vardır!..»

Her biri bir dert küpü. «Bir dokun, bin ah işit küseyi fagırdan» demişler. Oysa benim köşem başkayı:

«Murtaza kardeşim, senin çırağınla konuşmak istiyorum.» dedim.

«Olur ağabeyim, hangisini istersen...»

«Dışarda kaynak yapan bir çocuk vardı...»

«Süleyman mı?..»

«Ağırca bir kasayı kaldırmaya çalışıyordun. Sen de mi çayırsun onları yoksa?..»

Murtaza başını salladı, gülümsedi:

«O keratayı çalıştığ yerden kovmuşlardı. Ben aldım yanına. Alışık olmadı bir ilgi, yakınlık gördü burada. Ne olur ne olmaz korkusu içinde olanca gücü ile çalışır, çırpınır. Kaç kez okudum, yanımda sürekli çalışacağı söyledim. Bu kez de bir «minnet borcu» ödemek istercesine daha bir hareketlendi!..» Çayını yudumladı, «Merak etme zamanla o da kaytarmayı öğrenir!..»

Konuklar gitti, Murtaza Süleyman Demirci'yi çağırdı. Yüzünün teri, kirli ile damladı Süleyman. Güleç, sevecenli bakışlarını gözlerdi Murtaza'nın üzerindedi:

«Buyur ağabeyim!..»

«Ulan, ben sana gücünün üstündeki işlere karşınma demedim mi?» diyerek sertleşti Murtaza. Önce korktu, toparlandı. Sonra yavaşça gevşedi, önüne baktı. Güleççi yüzü. Dudaklarını kemirmeye başladı.

«Otuz şuraya!..»

Çekinerlek ilişti tabureye. Çaylar geldi. Bir çırağın patronun odasında, patronla diz dize çay içmesi olanca bir olay değildi. Ama Süleyman alışık olmalıydı. Bu işi rahatlıkla yapıtı.

«Siz yalnız konuşun daha iyi!..» dedi, çıktı Murtaza.

Süleyman gözleriyle sorguladı. Ne konuşacaktık?.. Yorgundu. Zayıf, ipincecik gövdesi ile bir yumruk olmuştu oturduğu yerde. Derisi körpe kemikleri üstünde bir perde. Soluk rengi teri, kirli bastırılmış. Sesi karından geliyordu. Soruları ağır ağır yanıtladı:

«Yaşım 12. Keskin'in Hacıyusuf köyündenim. İlk okulu bitirdim. Arkam yoku, param yoktu, okuyamadım... Ben buraları bilmezdim, Anam yolladı. Dedi ki, git Ankara'da kendine iş bul, meslek öğren. Önce kendini kurtar, sonra da beni... Amcamın oğlu Ramazan vardı. Çıaktı. Şimdi kalfa oldu. Onun yanına geldim. Bana kuzu, sen niye geldin dedi, nerede yatıp kalkacağın dedi, Çırak olsan da ev gerekli, yemen için gerekli, bakım gerekli. Sen cocuksun. Alacağın para ile geçineceksin dedi... Bizim köyden başka çırağlar da vardı. Otuz da benim yaşındaydılar. Bir arada kalıyorlardı... Onları aradım buldum... Çırak olmak kolay değil. Adamın olacak, kefilin olacak. Söz vereceksin her iş yaparım. Kaçmam, bir yere şikayet etmem. Patronun, ustanın, kalfaların sözünden çıkmam. Öldürseler de ses etmem diyerekten söz vereceksin. Bu sözlerini sana kefil olanın yanında söyleyeceksin...»

«Sonra bir elektrik kablucusunun yanında iş buldular. Haftağım 250 lira. Çok çalışıyordum, her işe gidiyordum. Usta bana kütüf yapıyordu. Yaptığım boyayı beğenmez, beni döverdi. Sesimi çıkarmazdım. Sonra bahar geldi. Dayanamadım, kaçtım. Sonra buraya buldum. Patronunuz Murtaza ağabey çok iyi. Benimle konuşur, şakalaşır. Haftağımı 50 lira artırıldı...»

«Seyan'da kalıyorum, babamın karısının yanındayım...»

Elimde olmadan gülümsedim. Anası değil miydi!

«Babasının karısı?» Hemen düzeltti Süleyman:

«Yanlış analığımın yanında...»

Karıpk bir iş. «Anam var demisti, beni buraya köyden anam yolladı» demisti. Şimdi bir de analık çıkmıştı ortaya. Analığı üvey çocuğumu yanında nasıl barındırıyordu?..

«Babamın iki karısı var. Anam köyde, analığım burada. Babam da köyde. Analığım burada kardeşinin oğlunun yanında kalır!.. Sebebini sorarsan, analığım evde kaçtı. Babamdan ayrı yaşıyor. Boşanacaklar!..»

Aykla pincinin taşı mı?.. Bu durumda Süleyman nasıl kalabiliyordu Analığım yanında?.. Ayrıca ana-

lığı da bir başkasının yanında sığınca. Hiç bir bağın-suzluğu yok!..»

Süleyman'ın gözleri buğulandı. Yüreğinde dolup taşan bir şeyleş vardı:

«Gidecek başka yerim olmadığandan!..» dedi, gözlerini kuruladı.

Arap saçına benzer bir öykü. Çözmeye çalışıyordum. Süleyman anlatamıyor. Dil yetersiz, anlatımı yetersiz. Üstelik isteksiz. Birkaç kez yinelettim, çıkamadım içinden:

«Sen önce anan, analığın, baban olan kişilerin adlarını söyle Süleyman!..»

«Babam Ahmet, anam Nülüfer, analığım Narin!..»

Susuyor. Süleyman aç, Süleyman yorgun, Süleyman dertli mi dertli. Söz uzadıka canı sıkılıyor.

«Anlat hele Süleyman!..»

«Anlattım işte...»

«Ben anlayamadım!..»

Öfkelenmiş:

«Diyorum ki yahu, babam anamı almadan önce analığınla evlenmiş. Analığım Narin, babamın amcamın kızı, Babamın, analığım Narin'den bir kızı, bir oğlu oduktan sonra anam Nülüfer'le evlenmiş. Nülüfer yani benim anam, babamın kardeşinin karısı, yani benim amcamın karısı. Neden mi?.. Anamın eski kocası yani amcam ölmüş, çocukları da yetim kalmış. Çocuklar ortada kalmadık diyerekten babam kardeşinin karısı yani benim anamla evlenmiş, böylece iki oğlu olmuş. Benim öz babam Ahmet'tir. Anamın ikinci kocası Ahmet. Anamın amcamdan olan çocukları, anamın kardeşinin yanında, Sebeline gelince analığım bu çocukları istememiş, kovmuş evimizden...»

«Sonra?..»

«Sonrasa bu işte... Zati evimizde her zaman kavgalıydık. Anamla, analığım geçinmezlerdi, dövüş yarılarıydı. Dövüşün sebebi çok. Anamın çocukları yüzünden... Anam çocuklarını yanına almak isterdi, analığım karşı çıkardı. Burada kunnadıkların yetmez mi, bir de eşki kocandan kunnadıklarımı getireceksin!.. derdi!..»

Süleyman sustu, parmaklarını ovdu:

«Ben buraya geldikten sonra anamla analığım daha kötü kavgalaşmışlar. Analığım anamı evden atmak istemiş. 'Sen sonradan geldin, ev eşik benim, bu evin sahibi benim!' demiş. Babam anamın tarafını tutmuş. Analığım da kaçmış Ankara'ya gelmiş...»

«Babanla nikâhli olan anam mı, analığın mı?..»

«İkisi de...»

«Bir adam iki kadınlı nikâhlanamaz Süleyman!..»

Süleyman gözlerini açarak şaşkın şaşkın bakındı, sustu.

«Senin kimlik çiziminde anam mı, analığın mı adı yazılı?..»

Düşündü, alnını buruşturdu:

«Anamın...»

«Ya analığın olan çocuklar?.. Bir kız, bir oğlu var demistin...»

«Bilmem?..»

Süleyman'ın aynı konuda fazla yormak istemedim:

«Analığın sana bakiyor mu, ilgileniyor mu?..»

«Ben kendim bakırım kendime...»

«Camaşlıklarını kim yıkar?..»

«Ben...»

«Banyo?..»

«Banyo yapmam. İzin alıp köye gidende, bir de bayramlarda...»

«Evlde analığınla birlikte kaç kişi varsanız?..»

«Yedi... Çırak çocuklar var, bir de Ramazan kalfa. Hepimiz akraba sayılırız. Ramazan da amcamın oğlu...»

«Analığın kardeşinin oğlu değil mi Ramazan?..»

«Öz kardeşinin değil, kardeşinin oğlunun oğlu...»

«Yemeğini nerede yersin?..»

«Burada birşeyler alıp yerim, ekmeğe, zeytin, peynir...»

«Akşamları?..»

«Analığım pilav, makarna, çorba ne yapar, birlikte yeriz. Yemek parasını alıtya böleriz. Herkes kendi payına düşeni...»

«En çok hangi yemekleri seversin?..»

«Fasulye...»

«Ev kirası?..»

OZAN - YAZAR ÖMER FARUK TOPRAK'I YİTİRDİK

Değerli Ozan ve Yazar Ömer Faruk Toprak geçtiğimiz 20.8.1979 günü İstanbul'da öldü.

1940 kuşağının toplumsal sanatçılarından olan Toprak, düşünün, sanat alanında daha çok şiirleriyle tanınmıştır. Ayrıca romanları da bulunan Toprak'ın şu eserleri yayımlanmıştır: Şiirler kitapları: İnsanlar, Hürriyet (Suat Taşer'le birlikte), Dağda Ateş Yakanlar, Susan Anadolu, Ayışığı. Anılarım Duman ve Alev adlı kitabında topladı. Tuz ve Ekmeğe (roman) Pencere (öykü) diğer yapıtlarıdır.

1920 Yılında İstanbul'da doğan Toprak, 1938 yılında, Servet-i Fünun - Uyanış dergisinde ilk şiirlerini yayımladı. Sosyalist, Gerçekçi sanat akımının benimsenmiş üyeleriyle yayımlanan Yürüyüş adlı dergiyi çıkardı.

Ömer Faruk Toprak, süren mücadele sürecinde yapıtlarıyla yaşayacaktır.

«Bölüşürüz. Benim payıma ayda yüz lira düşer.»

«Ramazan da aynı parayı mı öder?..»

Süleyman'ın yüzü kılındı, elemliendi:

«Ramazan beni döver. Sebep mi dedin?.. Kendine bir yer bul, çık bu evden, diyor. Babam analığım kovduğundan bana kin besliyor. Babamla Ramazan'ın babası da kavgalaşmışlar bu yüzden. Ramazan da beni dövdü burada. Benim suçum ne, babama ben akci öğretmedim ki!..»

Boynunu büktü:

«Bir yer bulsam hiç durmam bu evde... Para için de dövüyor Ramazan beni. 300 lira borcum vardı. Tak-sitle ödeyeyim dedim. Razı olmadı. Yatığım somya-yı altımdan aldı. O somya-yı bu atelyede kendim yapmıştım. Demiriği de Murtaza ağabey vermişti. Parasının içine aldı somya-yı.»

«Çok ayıp etmiş Ramazan.»

«Bir sefer temelli kovdu beni, babamlarımızın kavgalaştığı sıra. Bir hafta onun busuğ yanında, bazı geceler dışarda sabahladım. Daha çok bizim köylü çırkların yanında kaldım Altındağ'da. Sonra çocuğum biriş ile dövüş yaptım. Gene buraya dönmek zorunda kaldım...»

«Baban ilgilenmez mi senle?..»

«Bir seferinde geldiği Ankara'ya. Anlattım.»

«Ne dedi?..»

«Dedi gayret et, sonra sana bir yer bulurum...»

Süleyman yine sustu, Yekindi, kalkacaktı:

«Ben gideyim...» dedi.

«Patronun iyi, korkma, otuz Süleyman.»

«Patronun iyi olması yetmez ki... Ustanın, kalfanın derdi çekilmiyor. Bir hata yaparsan fırça yersin. Dövenler, sövenler olur. Mecburi susarsın. Şikayet et-sen tatsızlık olur, kötü olursun. Çünkü her gün onlarla birlikte çalışmaktasın. Elimde gönye, çizgi, metre, çekiş bir dimerim çevrelerinde. Ayrıca punta (kaba kaynak) yaparım, yük taşıırım, çay taşıırım, si-gara alırım, her iş yaparım... Hepsi-ne raziyim, Rama-zan'dan kurtulsam!..»

Murtaza girdi içeri:

«Konuştunuz mu ağabey?..» dedi.

Süleyman hopladı yerinden. Patronu engel oldu:

«Otuz yerine, Çay söyledim, içtikten sonra gider-sin!..»

Süleymanlar iyi patronlar elinde değil, emeğin en yuce değeri sayıldığı düzenlerde kurtulacaklardır.

Dursun AKÇAM

Halkevî/Eylül 1979/7

DUR SUN AKÇAM'LA SÖYLEŞİ

Çok kısa da olsa, Dursun Akçam için bir tanıtma gerek var mı diye gerçekten kuşkuluyum. Okurlar o'nun iyi tanıyorlar, bunu biliyorum ve bunun için gerekiz diye düşünüyorum. Ancak yine de 'adet'i yerine getirelim biz.

1930'da Ardahan'ın Öleş köyünde doğdu Dursun Akçam. Cıvaz Köy Enstitüsü 1950 dönemi mezunlarından, Köy Öğretmenliği yaptı bir süre, 1955'de Gazî Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümünü bitirdi. TODMP'de, yönetim kuruluunda görev aldı. 1965'de bazı arkadaşlarıyla birlikte buradan ayrılarak, TÖS'ün kurulu. TÖS yönetim kurullarında çalıştı. 12 Mart'ta bazı sendikah arkadaşlarıyla tutuklandı, mahkûm edildi. Bir süre, öğretmenlikten açığa alındı. Bunlar, İkizimizle çağın sorumluluğunu dayarak üstüne düşen görevi yapan bir yurtseverin uğradığı baskıların kalın çizgileri incedi.

1963 yılında Milliyet gazetesinde açtığı «En Önemli Yurt Gerekleri» konulu Ali Naç Karacan yarışmasında, «Analar ve Çocuklar» adlı röportajıyla birincilik alarak yazın hayatına girdi. Konuları ve '60'deki fikirleriyle ilk çıkışta kendij kuşağıyla belki aynı çağdaşlığı düşüldü. Ama o, tarihtir bir öz-biçim birlikteliğini sağlayarak bugünüyle dününü aşan bir yazar. Bence, son yapıtlarıyla Dursun Akçam, etkili yaş kuşağı içerisinde, sanatın 'yıldak' görevini de üstlenmiş gerektiğini yapıtlarıyla göstermiş birkaç adından biridir.

Kemal SEVİNÇ

Tefonda, «Tamam Kemal, gel, bekliyorum.» dedi. Hemen hazırladım çantamı, konularımı oluşturuyama çalışarak u-sunda, yürüdüm. Kapeyi güleriyle açtılar, yazı makinasının sesleri geliyor içinden. Çalışma odasına geçtim. Yine güleriyle karşılandım. Çalışı-yordun Akçam. «Şunu bağlayo-rum, kusuruma kalma, iki dakika otur.» dedi. En iyi fırsat benim için. Alışmaya çalışı-tım havasına odanın. Gözlerim de taradım. İki duvar raf raf kitaplarla dolu, diğer yanda yine kitaplıklar bir divan. Bü-yülü geldi çalışma masasının başında, koltağında Dursun Akçam. Arkasına döndüm, Ali Naç Karacan armağanı, TDK ödüllü çevreveli, duvara asılmış... Bir-iki fotoğraf...

Belki gerekir diye, «Anar-şik» için yazdığım yazıyı da göstermişim. Uzattım Okudu. Hiç soruya gerek kalmadan, ordan girdik söze.

«Evet, doğru diyorsun.» dedi. «Edebiyatımızda değişik bir coğrafya giriyö, böylece, yoğun olarak bizim kuşakla. (Belir-timlik istenen Köy Enstitüle-ri kuşağıdır, K.S.) Gerçi so-ğunda kimileri bu büyük birimi yanlış yollara kanalize et-tiler. Bazıları da sosyal de-mokrasinin çıkmas batagına saplanıp kaldılar. Ama bu, yazımdaki o büyük devrimci hareketi, bu hareketin yaptılarını göğsüleyemez.»

Peki ama, neydi daha önce-leri edebiyatımızın durumu? Sorumu daha iyi kavrayabil-mek için bunu bilmeğe gerek var?

Cumhuriyetin ilk yıllarında ortaya çıkan yazarlar, genel-likle burjuva kökenli yazarlar-dı. Bunlar, köyden, emekçi halktan değildiler. Doğal ola-rak kendi sınıflarının edebiyat-ını yapacaklardı. Ayrıca Ana-dolu'yu tanımazlardı, Anadolu insanını tanımazlardı...»

«Yani bir yerde resmij gü-cün ağızlarıydı bunlar, demek mi istiyorsunuz?»

«Tamamen öyle.» diyor. «Bunların çoğu o dönemde devletçe besleniyordu. Lüks bir y a ş a m sürdürüyor-lardı. Al bir Yahya Kemal, al bir Yakup Kadri'yi. Sefirlik görevleri verilmisti bunlara. Bir eli yağda, bir eli balda yazardılar.»

Çaylarımız geliyor, karıştı-ryor Dursun hoca, bir yudum alıyor, sürdürüyor. Bu neden

«Oysa aynı dönemde, halkın yanında saf almış, devrimci sanat yapan, ilerici, yurtsever sanatçılarımız zin-danlarda çürütülmek isteni-yordu. Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Rifat Ilgaz, Hasan İ-zettin Dinamo; daha niceleli...»

Daha öncesinde köylü bir karanlık içindeydi. Bu karan-lıkta doğal olarak köylü ço-cukları okumaktan yoksun ka-lıyordu. Boyvermeden çürü-yen bitkiler gibiydi onlar. Köy Enstitüleri deneyi, sınırlı da olsa bir olanak tanıdı. Bu de-neyin ürünü olan yazarlar da, pek doğal, içinde çıktıkları halkın acılarını, özlemlerini di-le getirdiler. Böylece, benim deyimimle 'edebiyatın coğraf-yası' değişmiş oldu. Ama yaz-ın coğrafyasında değil, biçim-de de bir değişim. Bunalmı-ca, bireyci burjuva sanatının yerini, gerçekçi bir memleket edebiyatı aldı. Edebiyatın mer-kezi de buna bağlı olarak Ana-dolu'ya taşınmış oluyordu. O dönemde, edebiyattaki bu de-ğişim, halkın uyanmasında büyük ölçüde etkili olmuş-tur.»

Söze giriyorum. «Kanamca» diyorum. «böylesine büyük bir işlev gören yazarlarımızın ço-ğunluğu kendisini yenileyeme-di daha sonra.»

«Şimdi Kemal» diyor Dur-sun Akçam. «Bir yazar, yaşadığı dönem, koşullar dikkate alınarak değerlendirilmeli. En sağlıklı yargıya böyle varabili-riz. Bir yazar, içinde yaşadığı toplumun üretim biçimi, üre-tim ilişkileri içinde ele alın-malı. Bundan soyutlanamaz. Karşılıklı etkileşim içindedir-ler Bizim dönemde (Kastedi-len, 1950 ve sonrası, Köy Ens-titüsü çıkışı yazarların yazdik larıdır. K. S.) yazılanlar, yazıl-ması gerekendi. Bir zorunlu-luktu bu.»

Demin andığım ilişkiler ge-liştikçe, değiştikçe, doğal ola-rak yazar da değişir, gelişir. Tam karşını düşünürsek, de-ğişimci yazar kaldığı yerde otlar ve onun konşiyonu da orada belir, yazdıkları okun-maz artık.

Ben derim ki; bizim ku-şak son sözünü söylememişti-r. Yaşayan bir kuşaktır daha. Kendilerini değiştiremeyecek-leri, daha ileri aşamada yapıt-ları veremeyecekleri söylene-r. Değişile, yapıtlarıyla ka-lırlar. Şunu da ekleyelim bu bağlamda: Sanatın amacı din-yayı değiştirmektir. Bu neden

le sanatçı devrimci kişidir.» Gülüşüyor, ve sürdürüyor. «Ol nedenledir ki, toplumun ösünde olmak, ışık tutmak, yol göstermek sanatçının göre-yidir. Devrimci elbette sanatçı yapmaz. İşçi sınıfının politik örgütü yazar devrimci Devrim motoru işçi sınıfıdır. Sanatçı, devrimde giden yolda, devrim arabasının farları ve diğer takımlarıdır.»

Konuyu değiştiriyorum: «Egemen kültür politikası na karşı savaşımında sanatın gö-revi...?» diye soruyorum.

«Her toplumdaki, egemen kül-tür, siyasal iktidara hakim sin-fın kültürüdür.»

Türkiye, emperyalizmin gü-dümünde, geri bırakılmış, çarpık kapitalist yapıda bir ülkedir. Bağırında feodal ilişki-ler de taşınmasa karşın, epey-men sınıf burjuvazidir diyebi-riyoruz. Ancak, bizdeki burjuva-zi, hiçbir zaman bati burju-vazisinin yapısını taşımamış-tır. O, bati burjuvazisinin taklidesi olmaktan öte gidememiştir. Egemen kılınmak istenen kültür de işte böyle-i bir burjuva kültürüdür. Ay-rıca, ekonomik bağimsızlığı ol-madığından emperyalizmin kültür politikasının etkisi al-tındadır da.»

Burdan istersen, eğitim siste-mine geçelim: Okullarımızda yetişmekte olan gençlin kendi gerçeğine, ilke gerçeğe, üretime, doğuya yabancı olması için ne gerekse o yapılmaktadır.

Eğitim sistemi, eğitim modelleri tümden taklitçi... Bir zamanları Fransa'sının, Almanya'sının yerini şimdi Amerika aldı. Fen liseleri, De-neme liseleri, program geliştirme, öğretmen yetiştirme... hep Amerikan emperyalizminin çıkarına uygun, onun ta-rafından düzenlenmekte... Bu-nun yanında İslamcılık, o ge-lenek... Burjuvazi daha önce yaktığı dia kurumlarını şimdi yeniden açmış, açmakta.

Kuşkusuz bu eğitim uyu-laması siyasal yönetimle iç içedir. Bir yanda bati kapita-lizminin tercihi okullar; orta-okullar, liseler, özel okullar, kolejler... Diğer yanda doğu mistizmine dayanılan eğitim kurumları... Toparlarsak, özet-le; bir ayah Amerika'da, bir yığılı Arabistan'da, diğer Av-rupa'da üç ayakkı, montaj ka-falı bir eğitim... Siyasal ikti-dar bu yapıda çünkü.

Evet, bir de öteye dönelim şimdi. Yadsınmaz bir ger-çek; işçi sınıfının kültürlü gelişmektedir. Burjuva kültürü ve işçi sınıfı kültürü... Tam karşıt iki kutup. Bugün Tür-kiye'de işçi sınıfı, kendiliğinden bir sınıf olmaktan çıkmış, kendisi için sınıf olma bilinci-ne varmıştır. Grevlerde, semi-ner çalışmalarında, afişleme-lerde, toplu gösterilerde bu gerçek daha belirgince ortaya çıkıyor. Yanj işçi sınıfı, burjuva kültürünün etkilerinden sıyrılarak kendi kültürünü ya-ratmaya başlamıştır. Bu olu-sunda devrimci sanat ve devrimci sanatçıların büyük et-kileri olmuştur. Bu nedenle, bugün artık bireyci burjuva yazarları okunmaz duruma düştüler.»

Burada, «Ama devrimci-ler de sanata pek yüz vermi-yor.» diye söze giriyorum.

«Bana sorarsan» diyor Ak-çam, «uçlanması gereken öce yazarlardır. Onlar demek ki, bilinçli okuyucu kesimini domuracak nitelikte yapıt ve-remiyorlar. Topiumpal gelişim ve bilinç düzeyinin gerisinde kalmışlar. Bu konuyu düşün-me en başta yazarlara düşer.»

Ama sanatı küçümseyen, sa-natın büyük gücüne inanna-mayan, öğrendiği teorik ve sema-tik bilgilerle yetinilenler de var. Şunu demeli: Bir kez, sanatsız bir toplum düşünüle-mez. Devrim yapılsa da kuru-lacak düzenin bir sanatı ola-caktır kuşkusuz. Bu nedenle sanatı küçümseyen ve önem-smeyen devrimciler, gerçek-ten pek şematik kalırlar. Lenin, «Devrim için belirli bir kültür düzeyi gereklidir.» di-yor. «Yalnız yıkmak için

yıkıyoruz, daha iyi bir şey kurmak için yıkıyoruz.» diye de ekliyor.

Kültür bir bütündür, bü-tün olarak düşünülmelidir. Te-orik bilgiler bir insan göde-sinin çatısı, kemeli ise, o göv-denin eti kam da sanattır.»

«Sosyalist gerçekçi sanat konusunda birşey de-er misin...?» diye soruyorum. Bir süre gözülüğe oynuyor, ar-kaya yaslanıyor:

«Bugün, çağımızda» diyor, «egemen sanat anlayışı toplum-cu gerçekçi sanat anlayışdır. Özellikle devrimini tanımla-yamaması ülkelerde, gamalır tarımış ülkelerde sanatçının kaçınılmaz görevidir bu. Sanatçı, içinde yaşadığı toplu-mu sorunlarından sorumlu kişidir. Eziilen, sömürülen, horlanan insanın dili, gözü, ku-lağı ve yüreğidir. Kendisini bu gerçekçen soyutlayan kişi-yi sanatçı sayamaz ben. Sa-natçı, insanlara daha güzel bir dünyayı, iyiyi, doğruyu, güzel sezdirmeyecekse, bu yolda mesajı olamayacaksa, ne-dir yapmak istediği? Bunun başka yola var mıdır?..»

Ancak, bir sanat yapmanın kitlelere kolay anlaşılır, rahat okunur-olması zorunludur. O nedenle sanatçı, letmek istediği mesajı yalın, açık bir biçim içinde sunmalıdır. Stk sık yınemediğin bir söz var. Bu bağlamda yine gerekli: Burju-va salonlarında bir süs lam-bası olmaksızın, yokludan evinde bir mum olmayı yeğle-rim.»

«Türk yazınının son duru-mu...?»

«Vallaha, şunu söyleyeyim... Bugün Türkiye'de öykü, roman, şiir ve sanatın öteki tür-leri...» (Devamı Sayfa 2'de)

YAPITLARI :

R ö p o r t a j : Analar ve Çocuklar (1964, 1965 Ali Na-cı Karacan armağan birincisi), Doğumun Çilesi (1965), Tas-Corbasi (1970), Kan Çilekleri (1977)

Ö Y K Ü : Maral (1964), Ölü Ekmeği (1969), Köyden İndim Şehire (1973), Kafkas Kızı (1978. Bu kitapta ki «İs-ley» adlı öyküsü 1975 Antalya Film Senlij Öykü yarışma-sında Altın Portakal aldı)

R o m a n : Kaahderinin Kurtları (1975, 1976 TDK ödül-lü)

Altın Kalanlar (1979. Bunun niteliği için kesin birşey söylemek zay sanırım. İnceleme, telenimler, röportaj öykü türünde bir yapıt.)